

nameščenja na svojem takratnem službenem mestu; tekmeča ni bilo nobenega, kvalifikacija najboljša. Po uloženi prošnji čaka: 2, 4, 6, 8, 12 mesecev, in glej, 12. mesec ga doleti stalno nameščenje. — In kaj je bil vzrok tej naglosti? — Glavarju dotičnega okraja se tekom 11 mesecev, beri enajstih mesecev, ni zljubilo sklicati seje c. kr. okrajnega šolskega sveta. Znan nam je slučaj, da je prošnja nekega učitelja za stalno nameščenje čakala 15 mesecev rešitve pri dotičnem okrajnem šolskem svetu; poprej je pa že v začasnem svojstvu služboval ta učitelj pet let, ker dotični okrajni glavar ni hotel razpisati službe v stalno nameščenje, povdarjaje, da se začasnega učitelja laglje kaznuje kakor pa stalnega. Pot do stalnega nameščenja tega učitelja je bila dolga celih 6 let! Mož, ki ima dvanajst otrok, bi moral biti že davno v II. plač. razredu, a vsled krivice, ki se mu godi, jih ima še v III. plač. razredu blizu 100 pred sabo.

Na ta način je prvi učitelj izgubil eno leto pri petletnicah in ima sedaj 20 prednikov v statusu več — nego bi jih imel sicer. Škoda in krivica, ki jo ima pa drugi učitelj, je pa naravnost v nebovpijoča. Isto se je zgodilo tudi neki učiteljici v istem letu, pri istih razmerah in pri istem glavarju. Kdo je kriv? — kdo prvrne škodo? Takih in enakih slučajev je še več.

Iz navedenga je pač razvidno, da ni vse v redu, da je status popravila potreben. — Pri popravilu se ne gre za kako dobroto, temveč za pravico, za pravilnost. — Zato bode tudi naše geslo: revizija statusa tudi v navedenem oziru. Dolžnost človeka je, krivico popraviti; in če status krivico dela, če je — če tudi nehote — krivično sestavljen, je te krivice odstraniti.

Dolžnost naših poslancev bode, to vprašanje spraviti na dnevni red letošnjega zasedanja ter je tudi rešiti v tem smislu, da se vrši uvrščanje v status s prebitim 2. izpitom,^{*)} ne pa z definitivnim imenovanjem.

Zmes.

XXXIV.

Goriški klerikalci so v volilni borbi kopirali kranjske klerikalce, če jih še ne prekosijo, zato klerikalne podlosti ni nikdar konec. V oči jih bode sebosno „učiteljska kandidatura“. Ker se opravičena zahteva goriškega učiteljstva ne da z umstvenimi razlogi pobijati, drže se stare navade, da obrekujejo kandidata. Pobožni „Slovenec“ je 7. novembra sprožil prvi strel: „Ako goriški naprednjaki res upoštevajo učiteljski stan, potem so morali za kandidata postaviti katerega drugega učitelja, ne pa ravno g. Vrtovca. S to kandidaturo samo učiteljstvo ni posebno zadovoljno, in mu tudi ni v posebno čast. G. Vrtovec je namreč v jako intimnih odnosih pri „Trgovsko-obrtni zadrugi“ in menda tudi pri „Ljudski posojilnici“ v Gorici. Zato je tega moža postavila napredna stranka za kandidata. Umevno je torej, da se učiteljstvo s to kandidaturo ne čuti posebno počeščeno.“ Prav dobro je odgovorila na to falotarijo „Soča“: „Lump, kdor je to pisal. G. Vrtovca si je izbralo za kandidata napredno učiteljstvo samo in kandidatura na shodu pretekli teden soglasno odobrilo. To kaže, da je g. Vrtovec čislán učitelj na sploh“. — Sedaj pa čujte, kaki so ti intimni

odnošaji! Učitelj Vrtovec ni dolžan niti krajcarja ne posojilnici ne zadrugi, pač pa dela za zadrugo, ker preskrbuje za njo inkaso na Tolminskem. Po „Slovencu“ sta dalje lagala in obrekovala vredna mu tovariša „Prismojence“ in „Norica“. Fej vam bodi!

„Gorica“ še kvasi o strastni agitaciji naprednih učiteljev ter pozivlje vse somišljenike, naj ji javijo imena tistih zapeljanih učiteljev, ki agitujejo za napredno stranko. Ali učitelji kot državljani nimajo ravno iste pravice do agitacije kakor duhovniki? Razlika je samo ta, da imajo nunci prižnico, spovednico, papežev žegen in hudiča na razpolago. Ali ste videli „Slomškarje“, kako so agitovali kakor besni za klerikalno stranko! Kaže se vsa podlost klerikalne klike, ki vedno stremi po tem, kako bi svojega bilžnjega ubila. Ali je to Kristusov nauk?

Pri nas na Kranjskem pa se klerikalci dejansko pečajo z ubijanjem, vsaj poskusi so bili že na dnevu. Kdo pa je streljal v stanovanje toli sovražnega nadučitelja Žirovnika v Št. Vidu? Kaplan Erker, znani hujskač, dobil je zaslužno plačilo, avanziral je kar za — dekana. Mastno plačilo! Znabiti se kmalu povrne v Št. Vid kot ravnatelj škofovih zavodov.

Ravnatelj Lapajne še nadalje breca po liberalcih in klerikalcih, meneč da stoji na objektivnem vseslovenskem stališču. Ako smo nasprotnih mislij, nima to s prijateljstvom in hvaležnostjo „Tovariša“ ničesar opraviti. V politiki ni nobene hvaležnosti. Radi „centralne posojilnice“ pa se ne spuščamo v polemiko, če tudi smo na to stran dobro informovani in vemo predobro, da bode „Ljubljanska kreditna banka“ bolj podpirala posojilnice nego „centralna“.

„Slovenski Učitelj“ marljivo pere svojega urednika, konsumarja, poslanca in tudi — učitelja Jakliča. Radovedni smo, „kolikega pomena za učiteljstvo je izvolitev učitelja (zlasti takega!), bode pa šele bodočnost jasno pokazala.“ Veliko bedarijo pa piše, „da zatonemo v pozabljenost tisti hip, ko nam liberalni kalovodje iztrgajo iz rok škricice svojih sukenj, za katere se držimo, da nas svet vidi...“ Pomilujemo akutno nenormalnost piščevo!

Pričakovali smo napada „Laibacher Schulzeitunge“ na novo dekliško šolo v Ljubljani. Slovenski napisi dejstveno jejo na Nemca nalik rdeča barva na purana.

Od bivšega urednika „Laibacher Schulzeitung“ ni daleč v Gradec do deželnega šolskega nadzornika Linhart, ki je nedavno pismeno pozdravil slovesno otvoritev nemške ljudske šole v Slovenjgradu, na otvoritev slovenske pa popolnoma pozabil. Kakor se nam piše, ni pri otvoritvi slovenske šole bilo govorance od okrajnega šolskega nadzornika Schechela, kakor je to navada. Zakaj, ne vemo, ali je diplomatično molčal, ali...?

Ko se je nova šola otvorila v slovenski občini Trbovljah, je bila vsa slovesnost — nemška. Kje ste, zavedni Slovenci?? Tudi okrajni šolski nadzornik Vodušek je govoril nemško, ker je uradni jezik nemški, kaj ne? in se isti usiljuje tudi slovenskim učiteljem. Kam plovemo?!

Rešetar.

Listek.

I.

Ko bi še znal pisati! (Pobožna želja nekdanjega listkarja v „Uč. Tovarišu“.) Gospod urednik! Ko sva zadnjič segla v roko, ste za hipec zamižali na obe očesi in me opom-

^{*)} Tako je tudi v Šleziji in na Češkem in to je edino pravično. Uredništvo.

nili: Pišite kaj, pišite, da bom videl, če znate še pisati! — Seveda sem Vam obljubil dragevolje, ker sploh ni primerno ob slovesu odrekati niti najmanjše želje, kaj šele malenkostni dokaz, če zna moja malenkost še pisati.

Obljubil sem, pravim, a izpolniti obljubo, to je drugo. Ne vem, če mi bo mogoče. Saj se včasih tudi poslanci izgovarjajo s suhim: ni bilo mogoče, a človek, ki ima še živahno fantazijo, si ob teh besedah naslika cel roman, vršeč se za kulisami ali na kuloarjih v zbornici... Pa kmalu bi se spozabil. No, da ne bo zamere: do tukaj sem Vam napisal te vrstice v dokaz, da znam še pisati, kar pa zna danes marsikdo, če ni analfabet, po najnovjšem slovarju: antiabecedovec, ker so možje te šole nasprotniški ne samo abecedniku, marveč i učitelju. Nič novega! Kot abecedovec ima tudi naša ljuba Kranjska, kar je zlasti znano, žalibože, po zadnji volitvi v deželni zbor. Imajo jih pa tudi druge dežele, ki učitelje plačujejo še slabše nego pri nas n. pr. v Galiciji in Kamerunu. — Drugi vprašanja pa sta — prosim: dvojina je še v rabi — če ne v slovenščini pa v slovni — torej drugi vprašanja sta: kaj pisati in kako pisati. Zato tudi že naprej dvomim, g. urednik, da se mi posreči ta dokaz.

Kaj? To je dolga kljuka, ki se zateza v južnem in vzhodnem delu kranjske zemlje v kaaj in ka-a-aj?, da se lahko na njo obesi marsikaj. Zaradi kaj-kljuke nisem nikakor v zadregi, o ne! Le par poskusov. Napisal bi Vam lahko n. pr. kako si jaz mislim, da bi se morale pri nas vršiti na komando razne direktne volitve. Ne uganete! V cerkvi. Okolu oltarja kakor ob „ofru“ naj bi prištapljal na komando možiček za možičkom, položil pred gospoda itak že z gospodovo roko popisano glasovnico — z eno roko, z drugo pa — dve kronci kot udnino „družbi sv. Mohorja“; pa bi: 1. vsaj na Kranjskem in zlasti na Štajerskem se zopet dvignilo število Mohorjanov, 2. volitev na komando bi imela lep pomen za narodni napredek in gotov — gmoten vspeh.

Kakor se je letos na Kranjskem vršila volitev v kmečkih občinah — seveda so lepe častne izjeme — sploh bi bilo pametneje in tudi brez posebnih stroškov, da bi v predvečer volilnega dne pobral cerkovnik glasovnice in je zjutraj — v farovžu ali drugod podpisane — stlačil v torbo volilnemu komisarju. O tem bi lahko še kdo drugi pisal po metru in kilometru dolge članke, ker nam učiteljem ne more biti ednako, če se krči ali raste število protiabecedovcev. V Galicijo je daleč, Kameruna še ni v naši deželi, bližamo se pa menda Španiji.

Dalje bi Vam utegnil napisati, da se učitelji nepristransko zanimamo za javno kritiko in javno delovanje svojih tovarišev — poslancev in — literatov. Nasvetoval bi, kar so pa pred menoj storili že večkrat in zaman drugi sposobnejši peresarji, ko so jih nehaval srbeti prsti, da kritika ne bodi nikdar uničevalna, posebno pa ne možem, ki so jim že isti kritiki in malone na istem mestu priznali pisateljski dar, ustvarjajočo umetniško silo. Marsikdo je — tudi neučitelj — pod takim udarcem obupal, vrgel pero v kot in živel v britki zavesti, da bi bil vesel in zadovoljen, ko ne bi napisal nikdar črkice za tisek. Sploh so pa javno povdarjali — ni še sto let tega — da zaradi enega nevpelega „greha“ ne gre raztrgati njegovega mojstra. Ali so prsti na roki ednaki? Ali so klasična dela največjih mojstrov vsa ednake umetniške vrednosti? Vstvarjajoči duh ni vedno na isti višini moči in čilosti niti gg. kritikom. Ganglu pa bi svetoval, naj pusti bolje na miru moderne vzore(?) mojstre dramatike, zlasti naj jih ne posnema, kar je glede snovi, da si baš nekateri njegovih kritikov včasih niso bili preveč izbirični glede — poetne snovi. Ja Bauer... Piše

naj, kar mu bo slikala njegova živahna fantazija, a ob tem uporablja vse najnovejše pridobitve v obliki.

Gospod urednik! Hiteti moram na konec, da ne zaigrami še nad mano kdo: Quos ego! Ni vsakdo kritik med Slovenci! — Prav govorite! A meni ni Levstik nikjer tam vzor — kritik, kjer ga prevlada strast, za njo satira, sarkazem, ironija. Včasih smo tisto požirali za med. Zato pa, da spoznate, kako dober namen imam vselej, ko pišem, ter da nisem v zadregi zaradi tega, kaj bi pisal, omenim le, da bi bilo primerno in potrebno obdelati, koliko naj verjamemo po idrijskem kompromisu — brezverskim rdečkarjem na Kranjskem in drugod, ko je še nekaj tovarišev, ki pobirajo stopinje za to, pa tudi za drugimi neznajnimi strankami.

Ker že pišem o tem, da nisem v zadregi kaj pisati, naj omenim še, da bi pošepnil na uho edno vsem onim tovarišem, ki se še danes na Primorskem ali morda še drugje lasajo za načela. (Pri nas peščice, ki ni z nami, ni potrebno preveč omenjati). Rekel bi: načelni boj je lahko vroč, srdit boj na življenje in smrt, zmaga pa vedno zopet načelo, prej ko slej — edino pravo načelo, narava sama ali nje neposredna posledica — naravni zakon. Tak naravni zakon n. pr. je, da moramo jesti, dokler živimo, in M. Wallace pravi nekje v nemškem prevodu: — und das Gesetz der Natur ist der Wille Gottes. Pa bo zopet kdo ugovarjal, češ: od nekdaj so si ljudje razlagali voljo božjo tako, kakor je bolje kazala njih lastna korist, če so le mogli! — Ali to ne utaji naravnega zakona. Mi moramo pošteno delati, zato vstrajajmo pri zahtevi, da nas tudi pošteno plačajo. Tukaj ni ugovora. Zakaj neki mešati vmes politiko, ki je slepa in gluha, kar nikdar ni narava sama.

S tem sem Vam pokazal, gosp. urednik, da znam že še kaj pisati, ker naših tožba in potreb je mnogo, premnogo; nisem Vam pa dokazal in Vam tudi ne morem, kako znam pisati. To naj dokažejo naši deželni očetje s tovarišem Jakličem in dekanom Arko-tom vred v deželnem zboru, ko bo nam treba zvišati kvinkvenije ter odstotke v statusu, če jim je zares na srečo in jeziku gmotno dobro podprto in izobraženo učiteljstvo.

A propos! Status! Za svojo osebo sem preračunal oni dan na prste svojih rok in nog, da prijadram v I. plač. razred in punkto 10—15 let po smrti. Zato si pa tudi dovoljujem — kot liberalen učitelj — prostost, da še sedaj verujem in bodem veroval, da oni gg. dež. poslanci, ki so nam sestavljali status, niso znali pisati, vsaj ne števil. Mislim si namreč, da vsakdo, ki ve kaj in zna, kako treba pisati, tudi vselej doseže, kar namerava, sicer se pretvori kako v nikako, a za nikako ni treba obljub, ni treba statusa, ne učiteljstva, ne šol, ne volitev, ne načelnega boja, ne Mohorjeve družbe, ne kritike, ne literature; za nikako je tudi — O preveč.

Upajmo, da bodo znali naši sedanji poslanci bolje nego dosedanji, kako treba pisati — številke, da nam bo zares pomagano, saj za dež. poslanca početkom XX. stoletja ni vsakdo. Ker pa stvar vendar še ni dognana, zato ostane naša nada nedognana in nedognan moj poskus, da li znam pisati — ugodne prerokbe.

Vobče — da sem le mogel uporabiti ta zrastek! — torej vobče pa, da ostanem zvest svojemu načelu: kdor zna kako, tudi doseže, kar namerava, vobče se ne nadejam, da sem s temi vrstami koga pridobil za boljše prepričanje, zato bodiva prepričana — do zvišanja naših petletnic in odstotkov v statusu — jaz in Vi, gosp. urednik, da ne zna več pisati Vaš — Nadoslav.